

Školní poradenství

(resp. poradenství v resortu MŠMT ČR)

Bohumíra Lazarová

lazarova@phil.muni.cz

Školní poradenství - literatura

Knotova, D. Školní poradenství. Praha: Grada, 2014.

Krejčová, L.; Mertin, V. Výchovné poradenství. Praha: Wolters Kluwer, 2014.

Lazarová a kol. Řízení inkluze ve škole. Brno: MU, 2015.

Valentova, L. Školní poradenství I. Praha: PedF UK, 2013

Drapela, J., Hrabal, V. Vybrané poradenské směry. Praha: Karolinum, 1995.

Kopřiva, K. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 1997

Lazarová, B. Netradiční role učitele. O situacích pomoci krie a poradenství ve školní praxi. Brno: Paido, 2005.

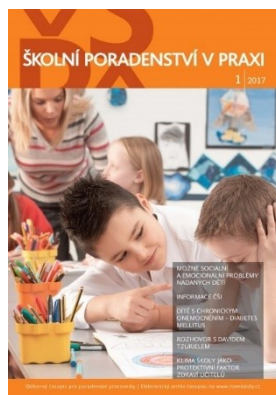
Úlehla, I. Umění pomáhat. Praha/Písek: Renaissance/Sociologické nakladatelství, 1996 – 2005.

Vodáčková, D. a kol. Krizová intervence. Praha: Portál, 2002.

Časopis

Školní poradenství v praxi

Wolters Kluwer, a. s.

Pojmy

- Školní poradenství
- Školské poradenství
- Výchovné poradenství
- Poradenské služby školám/ve školách

Definice a cíle

- Cílevědomá pomoc klientům
- Profesionální vedení a podpora
- Odborné konzultace (ve škole: behaviorální, mentální zdraví, organizační)

Cíle:

- Podpora zdraví (tělesného i duševního)
- Navození požadované změny

Ve školství: specifické cíle ve vztahu ke školním tématům (usnadnit procesy učení, zdraví ve škole, bezpečí ve škole, kvalita výuky....)

Oblasti poradenství ve škole

- (pedagogicko-psychologický charakter)
- Studijní zaměření
- Výchovní zaměření
- Profesní (kariérové)

- Prevence a intervence

Vlivy (celosvětově)

- Vyspělost společnosti (ekonomická i kulturní), hodnoty společnosti
- Společenské zřízení
- Rozvoj školského systému (legislativa) + reálné naplňování povinné školní docházky
- Rozvoj odborných disciplín (odborná literatura, studium, věda...)
- Počty odborníků

Důraz na poradenství dnes

podle Hoferkové, 2014 (HK) - upraveno

- Změna životního stylu (orientace na vzdělání a na práci, životní tempo...)
- Ztráta pozice rodiny
- Oslabení vlivu učitelů a duchovních
- Kulturně společenské změny (menší soc. jistoty, nezaměstnanost...)
- Veřejné mínění (poradenství jako součást života)

Historie (celosvětově)

- Přelom 19. a 20. stol.: **průmyslový rozvoj**

Důsledky:

- Chudoba (rozdíly v ekonomické situaci rodin)
(Chudinské čtvrti a ghetta)

- Dětská práce

Nedostatečné vzdělání

Nedodržování lidských práv

SNAHA O PROVEDENÍ SOCIÁLNÍ REFORMY

Poradenství jako součást sociálních reforem

Právo na vzdělání

- Všeobecná deklarace lidských práv (OSN) 1948 (včetně práva na vzdělání)
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv (Evropský soud pro lidská práva), 1950 – zmíněna i opatření k uskutečnění práva na vzdělání
- Deklarace práv dítěte (OSN), 1959
- Úmluva o právech dítěte (OSN), 1989
- A navazující charty, úmluvy ... včetně proinkluzivních trendů (světová i evropská úroveň)

Poradenství jako součást sociálních reforem

Snahy:

- zajistit důsledné naplňování povinného vzdělávání celé populace
- dovést děti až k naplnění profesní přípravy

Zaměření poradenství pro mládež (2 akcenty):

- **Poradenství při volbě povolání (vocational guidance)**
– svět práce,
- **Morální vývoj a mezilidské vztahy (prevence juvenilní delikvence).**

Vědecká podpora jako základ odborného poradenství

- Laboratoře pro výzkum dětí (A. Binet 1857-1911) – předstupeň školní psychologie
- První poradenské služby pro děti ve školském systému (Chicago – Bureau of Child), cíl: segregace dětí
- A. Gesell (1915) – první „školní psycholog“
- Rozvoj dětské diagnostiky (Simon, Binet – IQ test)
- Rozvoj speciálního školství, speciální pedagogické služby ve školách (20.-30. léta)

Školní poradenství ve světě

- Významnější rozvoj poradenství - 50. léta 20. století (i u nás)
- 1972 - Mezinárodní výbor školních psychologů při sekci školní psychologie APA (podmínky, postupy, zkušenosti...)
- 1982 - Založení Mezinárodní asociace školní psychologie (International School Psychology Association)

Dnes:

- Různé systémy školního poradenství. Školské poradenství (vně škol) je více či méně vázáno na klinickou praxi (Centre médico-pédagogique...).
- Ve školách - s různou mírou vazby na psychologii (školní poradci – psychologové i vyškolení učitelé).

Poradenství v resortu školství - ČR

- první zmínky ve 20. letech (Weigner, Lancová) – podpora mladistvých při vstupu do světa práce, zdůrazňovaná potřeba poradenských pracovníků
- 20. – 40. léta: Psychotechnický ústav v Bratislavě (Stavěl), Ústředí poraden pro volbu povolání (Praha), Ústav lidské práce - diagnostika (Praha)
- přílišná redukce na poradenství při volbě povolání
- 30. – 40. léta První publikace o školní psychologii (Stejskal, Ohera)
- vliv politického systému do r. 1989
- Od 1957 - Dětské psychologické poradny, **Psychologické výchovné kliniky** (chyběl systém)
- od roku 1962 – výchovný poradce, postgraduální studium
- od roku 1964 periodikum *Výchovný poradce* - M. Klímová
- Od r. 1967 síť krajských PPP, rozšíření do okresů, městské PPP, později v Praze obvodní PPP
- 1976 – soustava výchovného poradenství v resortu MŠ ČSR,
- 1980 – vyhláška MŠ o výchovném poradenství, platná až do roku 2005
- Pojem: pedagogicko-psychologické poradenství

Poradenství ve školství po roce 1989

- Změny po r. 1989 – Bílá kniha (2001), zmínky o psychologii ve škole
- MŠMT ČR – řízení prostřednictvím krajů (PPP, SPC) a přímo řízených institucí (např. NUV)
- Současná koncepce od roku 2005, Školský zákon a vyhlášky
- Vznik IPPP – 1994, NUOV, VÚP, ÚIV, NIDM – částečně sloučeny v r. 2011 (IPPP+ NUOV + VÚP)
- Dnes poradenství řízeno: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV, www.nuv.cz) **Sekce pro pedagogicko-psychologické poradenství, prevenci a institucionální výchovu (včetně revizního pracoviště)**
- **Spolupráce MPSV ČR – ÚP volba povolání, OSPOD + rodinné poradny – rodinné poradenství**
- **Spolupráce s neziskovkami**

Školní poradenství dnes

- Současná koncepce poradenství od roku 2005 , vyhláška č. 72/ 2005, novely: vyhlášky 116/ 2011, 197/2016 Sb.
- Věstník MŠMT, sešit 7/2005, Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole
- Školní poradenská pracoviště (školský a školní systém), školská poradenská zařízení a školní poradenská pracoviště
- Péče o žáky se SVP (vyhláška 73/147 z. r. 2005, novela 2011) aktuálně novely 27/2016, 416/2018.

Mimo to... evropské odnože

Informační centrum pro mládež (ICM) – poskytuje informace, konzultační a poradenské služby z oblastí vztahujících se k životu dětí a mládeže v ČR i v zahraničí.

Eurodesk poskytuje přístup k evropským informacím pro mladé lidi a pro pracovníky s mládeží o evropských programech pro mladé lidi, o studiu a práci v zahraničí.

Talentcentrum - zřízeno k řešení problematiky práce s talenty (PERUN)

Zařazeno pod NIDM (sloučeno s NIDV)

EUROGUIDANCE - evropská síť pro podporu poradenství

Atd., atd.....

Školská poradenská zařízení

- PPP (více jak 70 - státní, soukromé, církevní)
- SPC (přes 100 – i soukromá), ambulantní i terénní služby
- SVP (cca 18)

Školská poradenská zařízení

- Standardní činnosti PPP i SPC stanovuje příloha 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb. (197/2016)
- **Vyhláška č. 197/2016** Sb., kterou se mění **vyhláška č. 72/2005** Sb., **o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,**
- Služby určeny dětem (od 3let), žákům a studentům až do ukončení SŠ
- Služby rodičům, pedagogům a školám
- PPP i SPC musí kontaktovat sami rodiče

PPP

Hlavní náplní činnosti PPP je

- diagnostika,
- poradenství (včetně kariérového),
- intervence,
- nápravná péče a prevence
- prevence rizikového chování
- některé PPP - reedukativní a volnočasové aktivity či intervenční programy pro školní třídy

SPC

- školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.),
- **VYHLÁŠKA** 416. ze dne 30. listopadu 2017, . kterou se mění **vyhláška** č. 27/2016 Sb., **o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**, ve znění **vyhlášky** č. 270/2017 Sb.
- Od 3 do devatenácti let

Standardní činnosti SPC

- depistáž
- diagnostika
- poradenské, konzultační, terapeutické a metodické činnosti pro žáky s handicapem
- stimulační a vzdělávací činnosti u integrovaných klientů, se zdravotním postižením a u klientů s těžkým a kombinovaným postižením
- účast při přípravě a zpracovávání IVP...

Střediska výchovné péče

- Klienty jsou děti, žáci a studenti s rizikem vzniku a vývoje poruch chování, výchovných problémů a sociálně negativních jevů, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova.
- SVP poskytují služby také rodičům a školám
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ..., školským zákonem (zákon č. 561/2004 Sb.),
- Nejde o typické školské poradenské zařízení, ale poskytuje také ambulantní a poradenskou činnost v resortu školství

Činnosti SVP

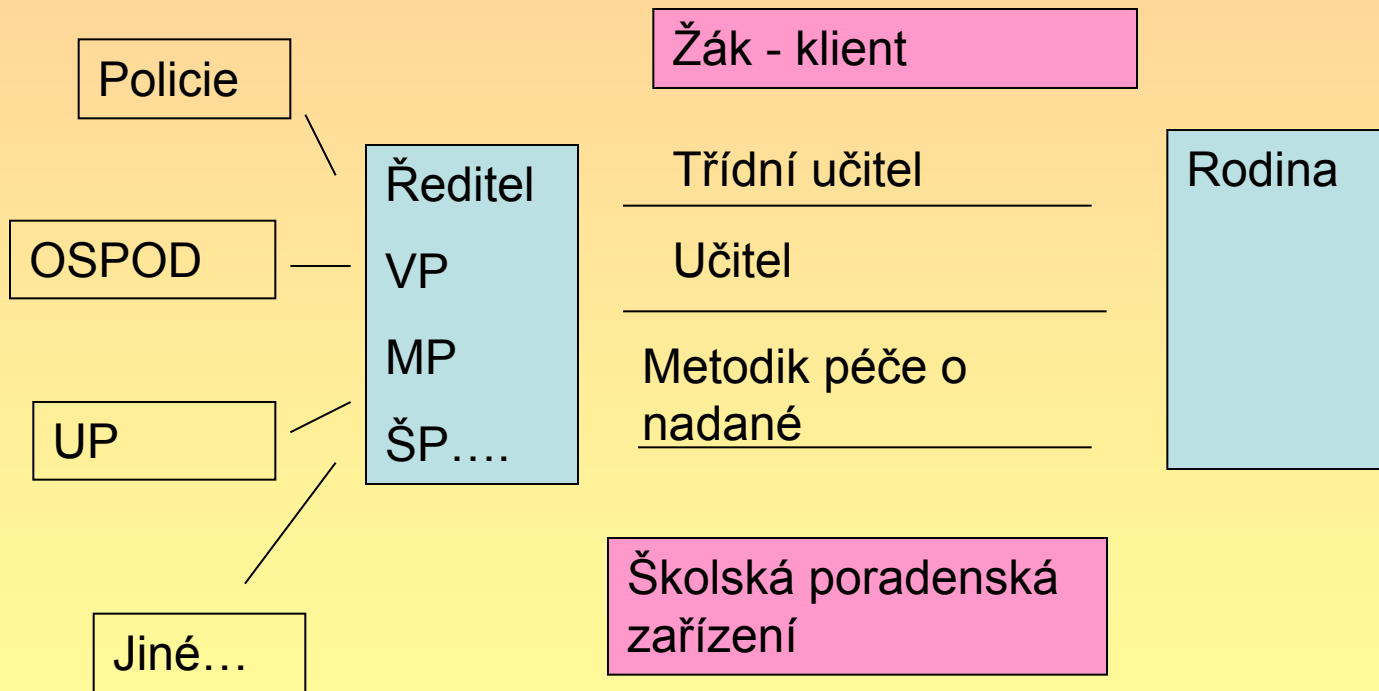
- poskytování okamžité pomoci, rad či systematické péče při zachycení prvních signálů výchovných problémů...
- usilování o eliminaci nebo zmírňování již vzniklých poruch chování;
- rozvíjení spolupráce s rodinami klientů
- poskytování metodických a poradenských služeb pedagogickým a jiným odborným pracovníkům
- po dobu práce s klienty úzká spolupráce s jejich kmenovými školami
- vytváření a realizace programů pro školní třídy zaměřených na eliminaci a řešení šikany, agrese nebo negativních vztahů (tzv. intervenční programy pro školní třídy).

Poradenské služby ve školách

Školní poradenská pracoviště

- Výchovný – kariérový poradce (profesní orientace, integrace)
 - Metodik prevence – prevence soc.- pat. jevů
 - Školní psycholog
 - Školní speciální pedagog – speciálně ped. poradenství
 - Konzultační tým: třídní učitelé, učitelé „volby“ ...
-
- Školní vzdělávací program – obsahuje zmínky o péči o žáky se SVP

Věstník č. 7 – Koncepce ŠPP

ŠPP

- Odpovědnost ředitel školy
- Vedoucí pozice VP, ŠP??? – někdy v širším vedení školy
- Vytváří koncepce a roční plány (dokumentováno v ŠVP i ve výročních zprávách škol)
- Podmínky pro práci ŠPP
- <http://www.zsmasarova.cz/#>

Vyhláška 72/2005 (197/2016)

Obecné vymezení poradenských služeb ve školství
Obsah poradenských služeb - obecně

Škola (úkoly)

- Prevence školní neúspěšnosti
- Primární prevence soc.-pat jevů
- Kariérové poradenství (vzdělávací, informační a poradenská podpora)
- Podpora při integraci a vzdělávání žáků se spec. potřebami (vč. soc. handicapu)
- Péče o vzdělávání nadaných žáků
- Péče o žáky s neprospěchem
- Metodická podpora učitelům při aplikaci psychologických a spec. pedagogických poznatků a dovedností...

Výchovný poradce

- *Učiteli-výchovnému poradci se snižuje týdenní rozsah přímé vyučovací činnosti:*
- *v základní škole s počtem žáků: (z r. 2005)*
- *do 150 o 1 hodinu týdně,*
- *do 250 o 2 hodiny týdně,*
- *do 550 o 3 hodiny týdně,*
- *do 800 o 4 hodiny týdně,*
- *nad 800 o 5 hodin týdně,*

- **Kvalifikační studium pro VP**

VP- činnosti

- ***Poradenské činnosti***
- ***Metodické a informační činnosti***
- ***Vedení dokumentace***

- **Kariérové poradenství**
- **Péče o žáky se SVP, integrace, PLPP a IVP, podpůrná opatření**
- **Péče o nadané žáky (někdy metodik pro nadané)**
- **Práce se třídami**

Metodik prevence

- Minimální preventivní program
- **zaměření na primární prevenci rizikového chování**
- Prevence a koordinace služeb souvisejících s řešením sociálně patologických jevů
- Spolupráce s neziskovkami, OSPOD, policií
- Kterýkoliv učitel – kurz (250 hodin)
- Podpora metodikem v PPP (kraj)

Rizikové chování žáků

- agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie;
- záškoláctví;
- závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling;
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě;
- spektrum poruch příjmu potravy;
- negativní působení sekt;
- sexuální rizikové chování.

Vymezení práce školního speciálního pedagoga

- služby **týkající se žáků se zdravotním postižením, zdravotním a sociálním znevýhodněním, v některých případech také nadaných žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním, podle vyhlášky č. 27/2016 (416/2018)**
- **Vzdělání SPP**
- **depistáž, intervence, nápravy, PLPP + IVP, integrace, podpůrná opatření...**

Vymezení práce školního psychologa

Přímá a nepřímá pedagogicko-psychologická činnost

Vzdělání psychologické, možnost specializace v postgraduálním studiu

Školní psycholog je oprávněn realizovat pouze ty pedagogicko-psychologické činnosti, ke kterým získal kompetence absolvováním příslušných výcviků nebo jiných vzdělávacích programů

- *Diagnostika, depistáž*
- *Konzultační, poradenské a intervenční práce*
- *Metodická práce a vzdělávací činnost*

Intervence (činnosti) psychologa

Co dělá?

- poradenství a konzultace
- diagnostika, depistáž
- terapie???
- práce se skupinou (dg, rozvoj skupiny...)
- krizové intervence
- mediace, řešení konfliktů
- výzkum, dokumentace
- supervize, hospitace – individuální podpora učitelům
- vzdělávání učitelů
- konzultace pro vedení, výběr pracovníků

Zahraniční zdroje – (konzultace ve 3 oblastech):

- Behaviorální konzultace, duševní zdraví (klíma), organizační konzultace

Práce školního psychologa (i VP a SPP) S kým pracuje?

- individuální práce s žáky
- se třídami
- s rodiči
- s učiteli jednotlivě i s týmy učitelů
- s vedením školy (výchovné komise)
- s dalšími vnějšími subjekty

Problémy práce školního psychologa

Široký záběr práce (vybírání se podle potřeb školy, domluvy, času – často půl úvazek, podle zaměření a dovedností psychologa)

Překážky ve spolupráci s učiteli

- přirozený pocit kontroly
- promítání zkušeností ze spolupráce s jinými psychology
- pocit spojenectví ψ s vedením školy, rodiči....
- psycholog jako „ochránce“ někoho...
- „výhody“ v postavení, pracovní době, vybavení...
- otázka kompetencí (efektivita práce)

[Vyhláška o vedení dokumentace škol a školských zařízení \(č. 202/2016 Sb. novelizující vyhlášku č. 364/2005 Sb.\)](#)

Poradenské služby poskytované studentům vysokých škol

Národní úroveň

- **Hlavními nástroji MŠMT pro řízení vysokého školství je: Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol**
- **Výroční zpráva o stavu vysokého školství**

Úroveň VŠ

Zákon o vysokých školách.

Poskytování poradenských služeb je plně v kompetenci vysokých škol a jejich fakult (dlouhodobé záměry VŠ). Model komplexní poradenské

Péče – studijní poradenství, pedagogicko – psychologické a psychologické poradenství, kariérní a profesní poradenství, péče o studenty se SVP)

Specifika práce s klientem – poradenský postup

Podmínky

Sebeuvědomění a **sebereflexe** (sebedefinici) jako pracovníka (etika)

Správné/profesionální **rozhodnutí** (Neškodit!)

Důraz na **vztah** (**kontakt** s klientem) – pomáhající vztah (ne kontrola)

Techniky **dotazování**, způsoby poskytování podpory, zvládání **krize**

Orientace na **humanistické a kognitivní přístupy** (zplnomocňování klienta – žáka, rodiče ... nediagnosticskovat, nepatologizovat ... dekonstrukce samozřejmých předpokladů, alternativy pohledů a řešení,)